

Verhalen, mythes en legendes (deel 1)

Toon Colpaert - gewezen Vlaamse havencommissaris

Er heerst een geest in onze havens. De genius loci, de geest van de plek, die een haven en elke andere plek kleurt, er een ziel aan geeft. Die geest werkt door in het verhaal van elke plek. Zo wordt de eigenheid van een haven niet alleen bepaald door de materiële getuigen uit het verleden, maar ook door de verhalen, mythes en legendes. Over de zeehaven van Brugge zijn al bibliotheken vol geschreven. Grondige analyses, goed gedocumenteerd, historisch verantwoord en ook wel eens (al te) persoonlijk gekleurd. Maar hoe diep zit de genius loci van de Zeebrugse haven in het collectief geheugen van de Bruggelingen verankerd?

De verzanding van het Zwin, de môle, de Herald of Free Enterprise... er blijft altijd wel iets hangen. Een goede gids weet u langs de mooiste plekjes in Brugge mee te nemen langs Brugges maritieme geschiedenis: de Saaihalle, het Oosterlingenhuis, het Biskajerplein, de Schottinnenstraat, de Poortersloge... De link met het hedendaagse Zeebrugge wordt wat moeizamer gelegd, maar het lukt steeds beter. Nieuwe ideeën schieten als paddenstoelen uit de grond: een maritiem museum in de leegstaande Poortersloge en zelfs een International Trade Museum in Zeebrugge. Maar wie helpt meeschrijven aan een meeslepend verhaal dat het rijke maritieme verleden van Brugge verbindt met de toekomst van de Zeebrugse haven?

Het is mij niet gegeven zo'n gepassioneerd verhaal uit te schrijven. Ik kan hoogstens enkele simpele – zo niet simplistische – bouwstenen aanreiken. Gemakshalve zetten we ze in een tijdslijn vol verhalen, mythes en legendes.

1e-8e eeuw - De zee, die voorheen nog tot voor de poorten van de stad kwam aangerold, trekt zich in de volgende eeuwen regelmatig terug. Grote dijken beschermen de kustbewoners tegen de zee. Polders worden drooggelegd, waterlopen gekanaliseerd.

9e eeuw - De Noormannen geven een sterke economische impuls aan Noordwest-Europa. Bryggja - landingsbrug, aanlegkaai of steiger - wordt de naam van de groeiende stad dicht bij de zee.

1134 - Een zware zondvloed treft de Zeeuwse eilanden en een deel van de Vlaamse kust. Er ontstaan geulen. De belangrijkste geul die tot even voorbij Damme loopt, het Zwin, opent perspectieven voor Brugge.

1180 - In Damme wordt een voorhaven gebouwd. Dam, sluis en kaaien zijn er eigendom van de stad Brugge. Het begin van een lange en nauwe samenwerking.

1250 - Gent komt in conflict met de Engelse koning. Brugge ruikt zijn kans en de Hanze van Londen vestigt zich in Brugge.

1284-1294 - De Reie loopt van de Dampoort over de Markt tot aan het Minnewater (het water waarin een watergeest huist). Aan de oostkant van de Markt wordt de Waterhalle gebouwd, de overdekte terminus van de haven. Brugge ontwikkelt zich tot centrum bij uitstek voor de internationale handel in Noordwest-Europa.

1300 - Inpolderingen verminderen de invloed van ebbe en vloed in het Zwin. Omstreeks 1300 moet er voor het eerst gebaggerd worden. Het slijk der aarde krijgt meteen een nieuwe betekenis.

1379 - Lodewijk Van Male geeft de toelating om Brugge door een kanaal met de Leie ter hoogte van Deinze te verbinden. De Gentse schippers vallen de werf aan en weten die stil te leggen. Pas in 1860 zou het Schipdonkkanaal toch gerealiseerd worden.

1384-1500 - De Bourgondische gouden eeuw van Brugge. Brugge wordt het belangrijkste financieel centrum ten noorden van de Alpen, zowel voor de financiering van de handel als van de oorlogsvoering. Maar de Brugse economie vertoont al snel de eerste tekenen van verval. Brugge is niet meer de vlot bereikbare havenstad. De verzanding van het Zwin is echter niet de belangrijkste oorzaak van Brugges verval. Brugge is heel wat minder internationaal georiënteerd dan Antwerpen. De invoer wordt er veeleer afgezet op de plaatselijke markt en de terugvracht bestaat vooral uit Vlaams laken. De Brugse markt hoort thuis in de middeleeuwen. De Antwerpse in de Nieuwe Tijden.

In het volgende nummer van West-Vlaanderen Werkt leest u het vervolg op dit historisch overzicht. U kan zo lang niet wachten...? Geen probleem, in onze tabletditie vindt u reeds de integrale kroniek van Toon Colpaert